

PRAVO NA AZIL
U REPUBLICI SRBIJI
PERIODIČNI IZVEŠTAJ ZA
JUL - OKTOBAR 2017

Beogradski centar
za ljudska prava

Uvod

Beogradski centar za ljudska prava je tokom prvih deset meseci 2017. godine, uz podršku Kancelarije Visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za izbeglice (UNHCR), nastavio da sprovodi projekat „Podrška izbeglicama i tražiocima azila u Srbiji“. Projektni tim Beogradskog centra za ljudska prava pružao je besplatnu pravnu pomoć i zastupao u postupku azila one strance koji su videli Srbiju kao svoju zemlju utočišta i patio je na koji način nadležni organi Republike Srbije postupaju sa osobama u potrebi za međunarodnom zaštitom. Takođe, Beogradski centar za ljudska prava je nastojao da osobama koje su dobile azil u Srbiji pruži podršku u cilju integracije u srpsko društvo.

Republika Srbija je nastavila da u 18 smeštajnih objekata (centara za azil i prihvatnih centara) humanitarno zbrinjava veliki broj migranata (ne procenjujući u svakom konkretnom slučaju da li su u pitanju osobe koje imaju potrebu za međunarodnom zaštitom i ne utvrđujući status tih stranaca pojedinačnom odlukom. U prvih deset meseci 2017. godine 5.153 osoba je izrazilo nameru da traži azil, a više hiljada osoba bez regulisanog pravnog statusa boravilo je na teritoriji Srbije.

Većina osoba u potrebi za međunarodnom zaštitom još uvek ne vide Srbiju kao zemlju utočišta, najviše iz razloga što zemlje sa razvijenijim sistemima azila pružaju bolje uslove za integraciju i dostojanstven život izbeglica. Ipak, ta činjenica ne bi trebalo da odvraća nadležne organe Republike Srbije da ulože napore radi uspostavljanja fer i efikasnog postupka azila i sistema integracije. U 2017. godini, Kancelarija za azil dodelila je 3 izbeglička statusa, i 10 supsidijarnih zaštita.

Predlog novog Zakona o azilu i privremenoj zaštiti¹ ušao je u skupštinsku proceduru 12. septembra 2017. godine, a njegovo usvajanje očekuje se do kraja ove godine. Predlog novog Zakona o strancima još uvek nije ušao u proceduru, niti se zna da li će do kraja godine doći na dnevni red Narodne skupštine.

¹ Nacrt zakona dostupan je na: <http://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/140917/140917-vest15.html>.

Savet Evrope objavio je 13. oktobra 2017. izveštaj² specijalnog predstavnika generalnog sekretara Saveta Evrope za migracije i izbeglice, ambasadora Tomaša Bočka, nakon obavljene posete Srbiji i Mađarskoj. Specijalni predstavnik je u Srbiji obišao centre za azil u Krnjači i Bogovađi, i prihvatne centre u Adaševcima, Principovcu, Subotici, Somboru i Obrenovcu, tokom kojih se susreo sa predstavnicima državnih organa i nevladinih organizacija. U Mađarskoj je poseta bila fokusirana na tranzitne zone Reske i Tompa tokom koje su obavljene konsultacije sa predstavnicima lokalnog organa zaduženog za pitanja azila, predstavnicima UNHCR i nevladinog sektora.

U uvodnom delu izveštaja ambasador Boček ističe značajne napore vlasti u Srbiji za humanitarno zbrinjavanje izbeglica u pogledu smeštaja, hrane i drugih oblika podrške. S druge strane ukazuje na činjenicu da je pristup postupku azila problematičan. U tom pogledu se navodi da su česte situacije u kojima izbeglice bivaju prisilno vraćene u susedne zemlje bez ikakve procedure, da u mnogim slučajevima izbeglice ne dobijaju ni osnovne informacije o postupku azila u Srbiji i da uglavnom nisu u mogućnosti da stupe u kontakt sa nadležnim organom za pitanja azila. Iako je mnogo izbeglica koje se nalaze u Srbiji formalno izrazilo nameru da traži azil u Srbiji, skoro niko nije uspeo da podnese formalni zahtev za azil. Stoga ogromna većina migranata i izbeglica boravi u Srbiji bez regulisanog pravnog statusa. Najveći deo njih nalazi se na neformalnom spisku za ulazak u Mađarsku preko jedne od dve tranzitne zone. Izveštaj se osvrće i na to da se spisak vodi neformalno i netransparentno što može da dovede do korupcije.

S obzirom da je za izbeglice koje se trenutno nalaze u Srbiji neizvesno kada će i da li će moći da nastave svoje putovanje ka zemlji u kojoj žele da traže azil, potrebno im je obezbediti pristup postupku azila ukoliko se u toku svog boravka u Srbiji odluče da ipak tu zatraže međunarodnu zaštitu. Neophodno je da se strateški reši položaj stranaca koji

² Council of Europe, *Report of the fact-finding mission by Ambassador Tomáš Boček, Special Representative of the Secretary General on migration and refugees to Serbia and two transit zones in Hungary*, 12-16 June 2017, SG/Inf(2017)33, dostupan na : https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=090000168075e9b2

ne mogu biti proterani niti vraćeni iz Srbije, a koji nisu zatražili azil, kao i da se pronađu rešenja za njihova socijalna i ekonomska prava.

Visoki komesar za ljudska prava Ujedinjenih nacija je tokom 2016. godine uputio monitoring misije u obilazak tranzitnih i graničnih mesta u Grčkoj, Italiji, Bugarskoj, Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji i Francuskoj kako bi ispitale i utvrdile izazove za ljudska prava i propuste u pogledu zaštite migranata na tim lokacijama.³ U izveštaju je dat prikaz glavnih zapažanja koja su izazvala opštu zabrinutost kod monitoring timova, a date su i preporuke navedenim zemljama i Evropskoj uniji u cilju unapređenja zaštite ljudskih prava migranata. Timovi su utvrdili da određene migracione mere ne zadovoljavaju ni minimalne standarde međunarodnog prava ljudskih prava, što neizostavno ima kumulativne posledice koje negativno utiču na čitav dijapazon međusobno povezanih ljudskih prava. U izveštaju se ističe da restriktivni zakoni i politika, inkriminisanje nezakonitog ulaska u zemlju, kao i veće pribegavanje praksi lišavanja slobode ili brzim postupcima vraćanja bez obezbeđivanja snažnih garantija pravičnog postupka imaju dalekosežne efekte na bezbednost, zdravlje i konačno na dostojanstvo migranata. Odgovori na migracije, u kojima se u nedovoljnoj meri uzimaju u obzir potrebe zaštite ljudskih prava migranata koji su u Evropu došli u potrazi za bezbednošću i dostojanstvom, za rezultat imaju brojne propuste u zaštiti koja se obezbeđuje migrantima, naročito nepraćenoj i razdvojenoj deci. Ograničeni raspoloživi mehanizmi za identifikaciju ugroženih migranata, kao i nedostatak mehanizama za njihovo upućivanje na relevantne pružaoce zaštite, kvalifikovanog osoblja ili pristupa uslugama, sve su to pokazatelji da države ne pružaju odgovarajuću pažnju i nisu dovoljno posvećene obezbeđivanju ljudskih prava migranata.

³ Kancelarija Visokog komesara za ljudska prava Ujedinjenih nacija, *Izveštaj o ljudskim pravima migranata na granicama Evrope*, 2017. Dostupno na engleskom jeziku na: http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Migration/InSearchofDignity-OHCHR_Report_HR_Migrants_at_Europes_Borders.pdf.

Stoga bi posećene zemlje i institucije Evropske unije trebalo da preduzmu hitne korake radi ispunjavanja svojih obaveza vezanih za ljudska prava migranata, a preporuke sačinjene posle misija pružaju praktične savete kako da to učine.

Periodični izveštaj pred vama prikazuje sažetu analizu prakse nadležnih organa i dešavanja u oblasti izbegličkog prava u Srbiji tokom jula, avgusta, septembra i oktobra 2017. godine. Izveštaj je sačinjen na osnovu informacija koje je pravni tim Beogradskog centra za ljudska prava sakupio tokom rada na terenu i kroz zastupanje tražilaca azila u postupku azila. Svi statistički podaci u vezi sa radom Ministarstva unutrašnjih poslova dobijeni su od Kancelarije UNHCR, dok su ostali podaci dobijeni na osnovu zahteva za pristup informacija od javnog značaja. Ovaj izveštaj pripremio je pravni tim Beogradskog centra za ljudska prava.

PRISTUP POSTUPKU AZILA

Članovi 22 i 23 važećeg Zakona o azilu (ZOA),⁴ propisuju da stranac može pristupiti postupku azila u Republici Srbiji izražavanjem namere za traženje azila i to prilikom granične kontrole pri ulasku na teritoriju Republike Srbije ili unutar njene teritorije u nekoj od policijskih stanica, usmenim ili pismenim putem pred ovlašćenim službenikom MUP-a. Nakon toga, policijski službenici evidentiraju i unose lične podatke stranca u MUP – OKS⁵ i Afis⁶ elektronske baze podataka. Radi obavljanja ove službene radnje, službenici MUP ne angažuju prevodioce. Potom se tražiocu azila izdaje potvrda sa uputom u jedan od centara za azil ili prihvatnih centara, u koji bi trebalo da se jave u roku od 72 sata. Osobe za koje nije bilo moguće utvrditi identitet ili za koje se smatralo da iz različitih razloga mogu ugroziti bezbednost i javni poredak Republike Srbije, policijski službenici su upućivali u Prihvatište za strance u Padinskoj Skeli.⁷

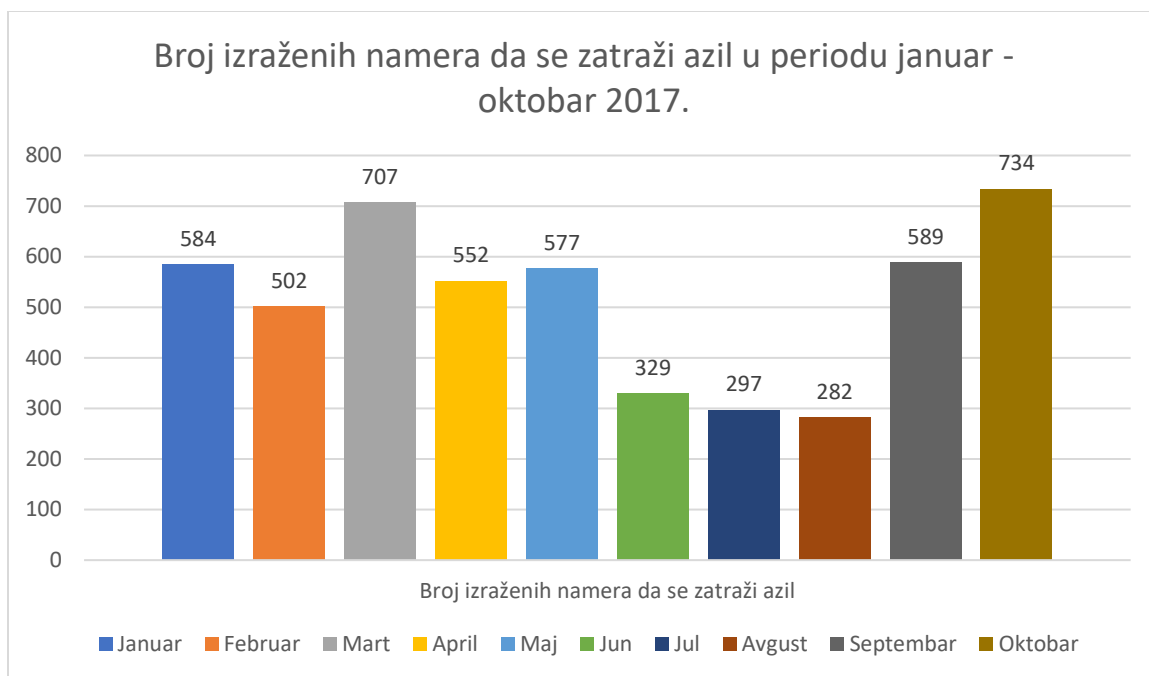
Od 1. januara do 31. oktobra 2017. godine, 5.153 osobe su izrazile nameru da traže azil u Republici Srbiji. Od ukupnog broja, bilo je 4.303 muškaraca i 850 žena. Nameru za traženje azila izrazilo je 2.292 dece, od čega 136 dece bez pratnje roditelja ili staratelja. Posmatrano po mesecima od početka godine, u januaru je azil zatražilo 584 osoba, u februaru 502, u martu 707, u aprilu 552, u maju 577, u junu 329, u julu 297, u avgustu 282, u septembru 589 osoba a u oktobru 734 osobe. Najviše izraženih namera u periodu od januara do oktobra 2017. godine bilo je u područnim policijskim upravama (4.713) i na graničnim prelazima (202). Na aerodromu „Nikola Tesla“ zabeleženo je 48 izraženih namera da se zatraži azil, dok je u Prihvatištu za strance 24 osobe izrazilo takvu nameru. U Prihvatnom centru u Preševu evidentirano je 153 izraženih namera za traženje azila.

⁴ *Sl. glasnik RS*, 109/07.

⁵ OKS – Određena kategorija stranca. OKS je baza podataka o strancima koji borave u Srbiji, gde se unose sve pravne radnje MUP-a preduzete prema njima, kao što su rešenje o otkazu boravka (čl. 35 ZS), zatim rešenja o nezakonitom boravku (čl. 3 ZS), zahtev za pokretanje prekršajnih postupaka i izrečenih prekršajnih sankcija, rešenja o smeštanju stranaca u Prihvatište za strance (čl. 49 ZS), itd.

⁶ U *Afis* bazu podataka MUP-a unose se podaci o učiniocima krivičnih dela i prekršaja na teritoriji Republike Srbije. Koristi se i za tražioce azila jer je mnogo pouzdanija od OKS kada je u pitanju provera podataka.

⁷ Član 49 Zakona o strancima, *Sl. glasnik RS*, 97/08.

Od početka primene Zakona o azilu 624.254 osoba je izrazilo nameru da traži azil, i to u 2008. godini - 77; 2009. godini - 275; 2010. godini - 522; 2011. godini - 3.132; 2012 - 2.723; 2013 - 5.066; u 2014. godini - 16.490; u 2015. godini - 577.995; u 2016. godini - 12.821 i do kraja oktobra 2017. godine - 5.153 osobe.

Među tražiocima azila za prvih deset meseci najviše je bilo osoba iz Avganistana (2.249), Iraka (1.006), Pakistana (828), i Sirije (347) i Irana (219). Nameru za traženje azila od početka godine do kraja oktobra izrazile su i osobe iz Alžira (73), Bangladeša (51), Libije (43), Somalije (41), Palestine (36), Maroka (35), Šri Lanke (29), Indije (28), Kube (20), Egipta (18), Gane i Nigerije (po 13), Ruske Federacije i Turske (po 10), Libana (9), Kine (8), Eritreje, Kameruna i Komora (po 6), Bugarske, BJR Makedonije, Nepala i Ukrajine (po 5), Tunisa (4), DR Konga i Južnoafričke Republike (po 3), Vijetnama, Zapadne Sahare i Jemena (po 2) i Jermenije, Belgije, Bosne i Hercegovine, Češke, Etiopije, Grčke, Gvineje, Jordana, Mongolije, Rumunije, Sjedinjenih Američkih Država, Sudana i Tadžikistana (po 1).

Član 22 stav 2 Zakona o azilu propisuje da će stranac koji je izrazio nameru da traži azil biti upućen u centar za azil, što u praksi često nije slučaj. Prilikom upućivanja u smeštajne jedinice (centre za azil i prihvatne centre), došlo je do situacije da mnogi pojedinci koji su istinski želeli da traže zaštitu u Republici Srbiji umesto u centrima za azil borave u prihvatnim centrima i to bez mogućnosti premeštaja. Međutim, iskustvo pravnika Beogradskog centra je da službenici Policijske uprave za grad Beograd, Uprave za strance, sistematski odbijaju da izdaju potvrdu o izraženoj nameri osobama prema kojima je MUP već preduzeo neku od mera koje predviđaju Zakon o azilu i Zakon o strancima (ZS).⁸ Navedena praksa ostala je nepromenjena u odnosu na prethodni period (januar – april 2017. godine).⁹ Naime, reč je o strancima kojima je MUP ranije izdao potvrdu o izraženoj nameri za traženje azila, nakon čega se navedene osobe ili nisu javile u predviđeni centar za azil, odnosno prihvatni centar ili su nakon određenog vremena sprečene u neregularnom prelasku granice Republike Srbije. MUP je slično postupao i prema onima protiv kojih je doneto rešenje o nezakonitom boravku (član 43 ZS) ili otkazu boravka (član 35 ZS). Onemogućavanje pristupa postupku azila u ovim slučajevima policijski službenici verovatno tumače kao sprečavanje zloupotrebe instituta azila, ali ovakvo postupanje nije u skladu sa članovima 22 i 23 ZOA koji ne daju ovlašćenim službenicima diskreciono pravo da procenjuju osnovanost izražene namere za traženje azila. U slučaju eventualne sumnje da je u pitanju zloupotreba sistema azila, policijski službenik o tome može obavestiti Kancelariju za azil koja, u skladu sa zakonom, tražioca azila može smestiti u Prihvatilište za strance (član 52 stav 1 tačka 1 ZOA) ili mu izreći zabranu napuštanja centra za azil (član 52 stav 1 tačka 2 ZOA). Sa druge strane, pravnici Beogradskog centra za ljudska prava nemaju saznanja da li službenici drugih policijskih uprava u Republici Srbiji postupaju na sličan način kada je u pitanju pristup postupku azila.

⁸ Pravnici Beogradskog centra za ljudska prava nemaju saznanja da li službenici drugih policijskih uprava u Republici Srbiji postupaju na sličan način kada je u pitanju pristup postupku azila.

⁹Pravo na azil u Republici Srbiji – Izveštaj za period januar-mart 2017, Beogradski centar za ljudska prava, april 2017. Dostupno na: <http://azil.rs/pravo-na-azil-u-republici-srbiji-periodicni-izvestaj-za-januar-mart-2017/>.

Problem u gore opisanim situacijama predstavlja to što protiv rešenja o otkazu boravka tražilac azila ima pravo žalbe Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srbije u roku od 15 dana od dana prijema rešenja, ali taj pravni lek nema odložno dejstvo. Uzimajući u obzir da žalba ne odlaže izvršenje rešenja, kao i da je strancu naloženo da napusti teritoriju Republike Srbije najčešće u roku od tri, pet ili deset dana, takav pravni lek ne može se smatrati efikasnim. S druge strane, postavlja se pitanje na koji način će stranac kome je otkazan boravak napustiti teritoriju Republike Srbije ukoliko je rešenje doneto zbog neposедovanja važeće putne isprave (član 11 stav 1 tačka 1 ZS).

Pristup postupku azila na Aerodromu „Nikola Tesla“ u Beogradu

Tokom septembra i oktobra 2017. godine Beogradskom centru za ljudska prava obraćao se veći broj stranaca, uglavnom državljanina Irana, koji su se nalazili u tranzitnoj zoni Aerodroma „Nikola Tesla“ u Beogradu i koji su u Srbiju uglavnom dolazili iz Turske. Ove osobe su tvrdile da su policijskim službenicima Stanice granične policije na Aerodromu (u daljem tekstu: SGP) izrazile nameru za traženje azila u Srbiji, ali da im nije izdata potvrda o izraženoj nameri, zbog čega su osnovano strahovale da će biti prinudno vraćene u Tursku. Neke od ovih osoba tvrdile su da su se u trenutku razgovora nalazile dva do tri dana u tranzitnoj zoni Aerodroma. Predstavnici Beogradskog centra su u svakom od ovih slučajeva komunicirali sa policijskim službenicima SGP tražeći da im se omogući pristup osobama koje su im se obratile radi pružanja pravne pomoći u postupku azila, odnosno predlažući da se ovim osobama izdaju potvrde o izraženoj nameri za traženje azila i da se sa njima postupa u skladu sa procedurom propisanom Zakonom o azilu. Iako su policijski službenici SGP u najvećem broju slučajeva inicijalno tvrdili da ova lica nisu izražavala nameru za traženje azila u Republici Srbiji, pravnicima Beogradskog centra nije bio omogućen pristup tranzitnoj zoni Aerodroma kako bi se obavilo pravno savetovanje, već se informisanje vršilo telefonskim putem, a u većini slučajeva u kojima je Beogradski centar intervenisao policijski službenici SGP izdavali su potvrde o izraženoj nameri za traženje azila.

Takođe, tokom izveštajnog perioda zanimljiv je slučaj državljanina Kine M.A. koji je od 30. septembra do 3. oktobra 2017. godine bio zadržan u tranzitnoj zoni Aerodroma. M.A. je tvrdio da je policijskim službenicima SGP izrazio nameru za traženje azila, a da su oni odbijali da mu izdaju potvrdu o takvoj nameri i na taj način omogućće pristup postupku azila. Za vreme njegovog boravka u tranzitnoj zoni aerodroma, SGP je obavestavao službenike Ambasade Narodne Republike Kine u Srbiji i pozivao ih da posete M.A, iako je M.A. to odbijao zbog osnovanog straha od progona i pretnji koje je imao u svojoj zemlji. Takvim postupanjem, odnosno samim informisanjem i pozivanjem predstavnika ambasade zemlje porekla prekršeno je načelo poverljivosti lica koje traži azil (član 18 ZOA). Nakon mnogobrojnih razgovora predstavnika Beogradskog centra i policijskih službenika SGP, M.A. je izdata potvrda o izraženoj nameri za traženje azila i bio je odveden u Prihvatište za strance „Padinska Skela“.

Trećeg oktobra 2017. godine Nacionalni mehanizam za prevenciju torture (NPM) obavio je posetu SGP Aerodrom¹⁰, radi praćenja postupanja po prethodno upućenim preporukama. U izveštaju NPM-a o poseti konstatovano je da:

- (1) Ministarstvo unutrašnjih poslova još uvek nije sačinilo obrasce o pravima stranaca kojima je odbijen ulazak u Srbiju;
- (2) postoji problem u komunikaciji između stranaca koji ne poznaju engleski jezik i policijskih službenika SGP, što može dovesti do nerazumevanja namere stranca da traži azil u Srbiji;
- (3) smeštaj u prostoriji u kojoj se smeštaju stranci kojima je odbijen ulazak u Srbiju može predstavljati nehumano postupanje prema ovim licima, imajući u vidu loše higijenske uslove, neispravnost inventara, lošu ventilaciju, nemogućnost boravka na svežem vazduhu, okolnost da je u prostoriji dozvoljeno pušenje i broj lica koja se u njoj nalaze;

¹⁰ Zaštitnik građana RS, *Izveštaj o poseti Stanici granične policije Beograd na aerodromu „ Nikola Tesla “*, Nacionalni mehanizam za prevenciju torture, Praćenje postupnja po preporukama NPM, del. broj 37664 od 13.10. 2017.godine. Izveštaj je dostupan na: <http://www.npm.rs/attachments/article/734/37664.pdf>

(4) pojedina lica sa kojima su razgovarali članovi tima NPM-a rekla su da su policijskim službenicima SGP izrazila nameru da traže azil u Srbiji, da nemaju povratnu informaciju o daljim dešavanjima i da su zabrinuta za sopstveni život, jer su im policijski službenici SGP rekli da će biti deportovani u Tursku odakle mogu biti dalje deportovani u Iran i na taj način izloženi lančanom *refoulementu*.

U izveštaju je navedeno da je u prvoj polovini 2017. godine odbijen ulaz 498 stranih državljana, od kojih je bilo najviše državljana Turske (112), Tunisa (56) i Mongolije (54).¹¹ U svim rešenjima o otkazu boravka u koja su pravnici Beogradskog centra imali uvid nisu bili obrazlagani razlozi otkaza boravka, nije bilo navedeno u koju državu bi se stranac imao prinudno udaljiti ukoliko dobrovoljno ne napusti teritoriju Republike Srbije u ostavljenom roku, niti je prilikom njihovog donošenja ispitivano postojanje činjenica koje bi ukazale na mogućnost izlaganja stranca čiji se boravak otkazuje postupanju suprotnom članovima 2 i 3 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, odnosno kršenje prava na život i apsolutne zabrane mučenja. Drugostepeni organ, odnosno Uprava za strance Ministarstva unutrašnjih poslova se, postupajući po žalbama, nije se osvrtao na navedene nedostatke prvostepenih rešenja o otkazu boravka.

U svim rešenjima o otkazu boravka u koja su predstavnici Beogradskog centra za ljudska prava imali uvid nisu bili obrazlagani razlozi otkaza boravka, nije bilo navedeno u koju državu bi se stranac imao prinudno udaljiti ukoliko dobrovoljno ne napusti teritoriju Republike Srbije u ostavljenom roku, niti je prilikom njihovog donošenja ispitivano postojanje činjenica koje bi ukazale na mogućnost izlaganja stranca čiji se boravak otkazuje postupanju suprotnom članovima 2. i 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Drugostepeni organ - Uprava za strance MUP-a se, rešavajući

¹¹ Navedeni podaci poklapaju se sa podacima koje je Ministarstvo unutrašnjih poslova dostavilo Beogradskom centru za ljudska prava po zahtevu za pristup informacijama od javnog značaja, aktom MUP-a br. GZ 06-182/17, od 3. avgusta 2017. godine.

po žalbama, nije se osvrtna na navedene nedostatke prvostepenih rešenja o otkazu boravka.

Praksa otkazivanja boravka strancima u Srbiji

U dva slučaja otkazivanja boravka tražiocima azila, pravnici Beogradskog centra za ljudska prava podnosili su zahtev za privremenu meru Evropskom sudu za ljudska prava, kako bi sprečili udaljenje ovih lica sa teritorije Srbije. Evropski sud je u oba slučaja dodelio privremenu meru, i ukazao Vladi RS da ova lica ne treba da budu udaljena sa teritorije zbog opasnosti od nenadoknadive štete po njihova prava.

Svim strancima, koji su se preko pravnika Beogradskog centra za ljudska prava obratili upravi Prihvatišta za strance u Padinskoj Skeli sa namerom da traže azil, bio je omogućen pristup postupku azila. Nakon što stranac izrazi nameru da traži azil, uprava Prihvatišta o tome obaveštava Kancelariju za azil koja izdaje potvrdu o izraženoj nameri za traženje azila. Ipak, Beogradski centar za ljudska prava nema podatke o tome da li je i drugim strancima u Prihvatištu za strance, koji nemaju punomoćnika, obezbeđen pristup postupku azila.

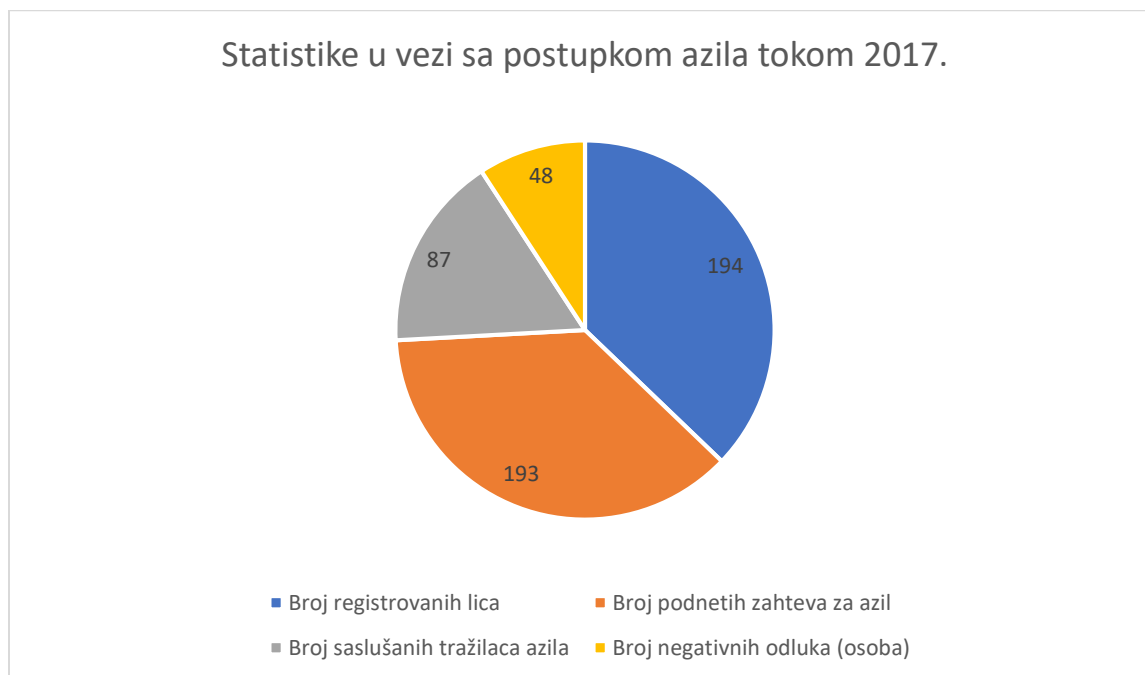
Opšti zaključak je da je pristup postupku azila veoma otežan osobama prema kojima je MUP već bio preduzeo neke službene radnje, posebno iz razloga što žalba na rešenje o otkazu boravka nema odložno dejstvo i što zakonom nije predviđeno nijedno pravno sredstvo koje bi tražilac azila mogao da uloži u slučaju da policijski službenik odbije da mu izda potvrdu o izraženoj nameri za traženje azila. Takođe, pristup postupku azila, u smislu mogućnosti otpočinjanja postupka podnošenjem zahteva za azil, otežava i to što Kancelarija za azil ne sprovodi redovno službene radnje u svim centrima za azil i prihvatnim centrima.

Pristup postupku azila u Prihvatištu za strance

Svim strancima koji su se preko pravnika Beogradskog centra obratili upravi Prihvatišta za strance „Padinska Skela“ sa namerom da traže azil bio je omogućen

pristup postupku azila. Nakon što stranac izrazi nameru da traži azil, uprava Prihvatišta o tome obaveštava Kancelariju za azil koja izdaje potvrdu o izraženoj nameri za traženje azila. Ipak, Beogradski centar za ljudska prava nema podatke o tome da li je i drugim strancima u Prihvatištu za strance, koji nemaju punomoćnika, obezbeđen pristup postupku azila.

Prvostepeni postupak

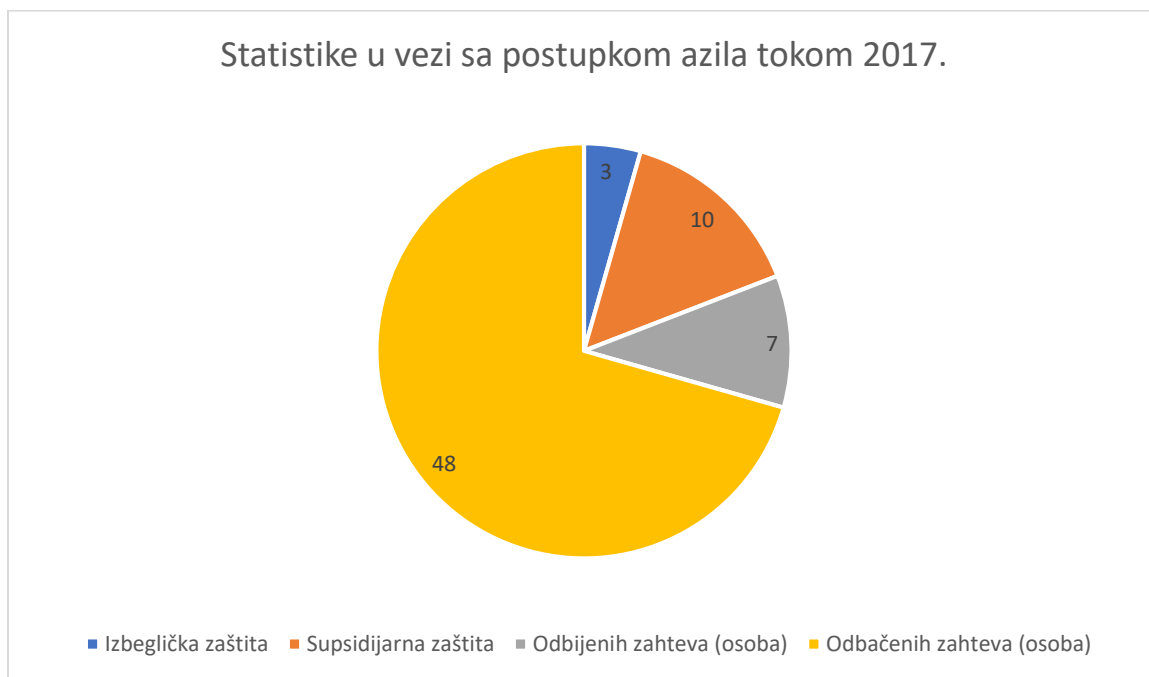

Kancelarija za azil, prvostepeni organ u postupku azila, je od početka 2017. godine zaključno sa 31. oktobrom registrovala svega 194 osoba, podneto je 193 zahteva za azil, iako je 5153 osoba izrazilo nameru da traži azil, a saslušano je 87 tražilaca azila.

Od početka godine, sedam zahteva je odbijeno i 36 zahteva u odnosu na 41 osobu je odbačeno. Postupci su obustavljeni povodom 96 zahteva za 138 osoba, jer su tražioci azila u međuvremenu napustili Srbiju ili su prekršili pravila postupka azila, najčešće tako što su bez dozvole napuštali centre za azil i prihvatne centre. Kao jedan od najvećih problema je činjenica da je Kancelarija za azil u veoma malom broju slučajeva obavljala službene radnje, odnosno uzimala zahteve za azil i obavljala saslušanja,¹² iako je broj osoba koje su se odlučivale da ostanu u Srbiji rastao zbog otežanog pristupa teritorijama država Evropske unije sa kojima se Srbija graniči. Pored toga, Kancelarija za azil nije

¹² U julu je sedam osoba podnelo zahtev za azil a održano je jedno saslušanje, dok je tokom avgusta bilo 6 podnetih zahteva i 14 saslušanja. U septembru je podneto svega 2 zahteva, a saslušano je 5 osoba. Tokom oktobra podneto je 27 zahteva i saslušano je 27 osoba.

sprovodila procesne radnje u svim centrima u kojima borave tražioci azila, već samo samo u centrima za azil Krnjača, Bogovađa, Banja Koviljača, Prihvatnom centru u Preševu, Upravi granične policije u Beogradu, Prihvatilištu za strance „Padinska Skela“ i Okružnom zatvoru u Subotici. Tražioci azil koji su boravili na drugim mestima praktično nisu imali mogućnost podnošenja zahteva za azil kao što to predviđa član 25 ZOA.

S druge strane, nakon što u prvih šest meseci nije bilo nijedne pozitivne odluke po zahtevima za azil, Kancelarija za azil je od jula meseca donela 13 pozitivnih odluka, dodeljujući tri izbeglička statusa i deset supsidijarnih zaštita. Tako je od 2008. godine kada je počeo da se primenjuje ZOA do kraja oktobra 2017. godine odobreno ukupno 44 izbegličkih statusa i 59 supsidijarnih zaštita. Među osobama kojima je 2017. godine dodeljen izbeglički status nalazi se i R.G.E, državljanin Burundija, koga su u postupku azila zastupali pravnici Beogradskog centra.¹³ Jedna od posebnosti ove odluke je i ta što je Kancelarija za azil u R.G.E. prepoznala izbeglicu *sur place*, imajući u vidu da je tražilac azila u Srbiji boravio od 2011. godine i da u momentu napuštanja zemlje porekla nije strahovao od progona, već su se razlozi zbog kojih ne može da se vrati javili i intenzivirali

¹³ Rešenje Kancelarije za azil br. 26-2434/16 od 20.09.2017. godine.

u trenutku kada je on bio van teritorije zemlje porekla. Kancelarija za azil je utvrdila da je reč o osobi iz mešovitog braka, te da bi iz tih razloga tražilac azila bio izložen diskriminaciji i progonu u slučaju povratka u zemlju porekla. Pored toga, utvrđeno je da bi R.G.E. progonu bio izložen i iz političkih razloga, imajući u vidu da su članovi njegove porodice protivnici režima predsednika Pjera Nkurunzize. Kancelarija za azil je prilikom obrazlaganja odluke uzela u obzir izveštaje brojnih tela Ujedinjenih nacija (Saveta bezbednosti, Generalnog sekretara UN, Komiteta UN protiv torture i Komisije za ljudska prava), kao i izveštaje drugih međunarodnih i nevladinih organizacija u kojima su dokumentovani slučajevi kršenja ljudskih prava u Burundiju, među kojima kršenja političkih sloboda, slobode kretanja, prisilni nestanci i drugo.

Na osnovu ostalih odluka u koje su pravnici Beogradskog centra za ljudska prava imali uvid u izveštajnom periodu,¹⁴ može se zaključiti da je Kancelarija za azil nastavila da odluke o odbacivanju zahteva zasniva skoro isključivo činjenici da su tražioci azila pre dolaska u Srbiju boravili u državama koje se, prema Odluci Vlade Srbije¹⁵ iz 2009. godine smatraju sigurnim trećim zemljama. Prilikom donošenja odluke, Kancelarija za azil ne uzima u obzir način na koji zemlja koja je u pomenutoj odluci ocenjena kao sigurna primenjuje svoje propise u oblasti izbegličkog prava. Takođe, i pored toga što postoje izveštaji UNHCR koji ukazuju na to da tretman izbeglica u pojedinim zemljama nije u skladu sa međunarodnim standardima, te da se one ne mogu smatrati sigurnim zemljama za osobe u potrebi za međunarodnom zaštitom, Kancelarija za azil smatra da je na pojedincu celokupni teret dokazivanja činjenice da on lično tamo nije imao pristup postupku azila.¹⁶ Na taj način, Kancelarija za azil nastavlja sa automatskom primenom koncepta sigurne treće zemlje bez uzimanja u obzir objektivnih razloga zbog kojih

¹⁴ Pravnici BCLJP analizirali su odluke Kancelarije za azil za lica za koja BCLJP pruža pravnu pomoć i zastupa ih u postupku azila u Srbiji. Većina odluka Kancelarije za azil u ovom periodu bila je negativna, a u tekstu su detaljno analizirane samo neke od njih.

¹⁵ Odluka Vlade Republike Srbije o utvrđivanju liste sigurnih država porekla i sigurnih trećih država, Sl. glasnik RS, 67/07.

¹⁶ U rešenju Kancelarije za azil 26-2185/16 od 20. februara 2017. godine kojim se odbacuje zahtev za azil, navodi se kako podnosilac nije dokazao da Bugarska nije sigurna zemlja za njega (jer on lično nije imao problema u toj zemlji) i da je Kancelarija nakon ocene navoda koji se odnose na Bugarsku zaključila da mu je bio moguć pristup postupku azila u toj zemlji. Ipak, Kancelarija za azil je propustila da razmatra izveštaje relevantnih međunarodnih organizacija, uključujući i UNHCR, koji govore o ozbiljnim propustima u sistemu zaštite tražilaca azila u Bugarskoj.

pojedinaac nije mogao da dobije zaštitu u nekoj od „sigurnih“ država u kojoj je prethodno boravio. Takođe, još nije zabeležen slučaj u kome je Kancelarija za azil pribavila garancije da će tražioci azila kojima je odbačen zahtev za azil biti prihvaćeni u državama sa čije teritorije su ušli na teritoriju Srbije, kao i da će im biti omogućen pristup postupku azila u tim državama. Kancelarija za azil je čak u dopisu Beogradskom centru navela da ne raspolaže dokumentima kojima bi se tražiocima azila pružile garancije da će biti primljeni na teritoriju Bugarske, Crne Gore ili Makedonije¹⁷. Takođe je navedeno da Kancelarija za azil takve garancije ni ne traži, jer to nije propisano odredbama važećeg Zakona o azilu. Ostaje nejasno na koji način se od osoba kojima je odbačen zahtev za azil, koji zbog straha od progona ne mogu da se vrate u zemlju porekla a ne poseduju putne dokumente da bi mogli da odu u treću zemlju, očekuje da napuste Srbiju u roku od nekoliko dana od pravnosnažnosti odluke o odbacivanju zahteva za azil.

Kancelarija za azil je donela negativnu odluku po zahtevu za azil tražioca azila G.N., državljanina Iraka,¹⁸ odbacujući zahtev po osnovu člana 33, stav 1, tačka 1 ZOA, koji propisuje da se zahtev za azil može odbaciti ukoliko je lice koje traži azil moglo da dobije efikasnu zaštitu u drugom delu države porekla (*internal flight alternative*), osim ako se, s obzirom na sve okolnosti, ne može razumno očekivati da to učini. U pomenutoj odluci, Kancelarija za azil je navela da je tražilac azila mogao da zatraži zaštitu u drugom delu Iraka, pozivajući se na stavove jedne nevladine organizacije i organa jedne države, ne navodeći jasno izvore na koje se poziva. I pored stava UNHCR o opasnostima vraćanja izbeglica u Irak,¹⁹ Kancelarija za azil je, zanemarujući mišljenje UNHCR, donela odluku o odbacivanju zahteva za azil obrazlažući to tvrdnjom da je čak 82% teritorije Iraka bezbedno za povratak izbeglica.

¹⁷ Dopis Ministarstva unutrašnjih poslova 06-342/16 od 17. oktobra 2016. godine.

¹⁸ Rešenje Kancelarije za azil br. 26-474/17 od 22.09.2017. godine.

¹⁹ *UNHCR Position on Returns to Iraq*, 14. novembar 2016. Dostupno na: <http://www.refworld.org/docid/58299e694.html>.

Ostaje utisak da postupak azila nije pravičan i efikasan i da se i dalje u većini slučajeva zahtevi za azil odbacuju na osnovu člana 33 Zakona o azilu, odnosno iz razloga što je tražilac azila prošao ili boravio u *sigurnoj trećoj zemlji*, a da se u manjem broju predmeta prilikom odlučivanja ulazi u meritum. Kako bi se promenila ovakva praksa potrebno je da Kancelarija za azil počne da zasniva odluke ne samo na osnovu Vladinog dokumenta o listi sigurnih država porekla i sigurnih trećih država i da se ne osvrće samo na statističke podatke i propise koje su zemlje u okruženju usvojile u poslednje vreme, već da uzima u obzir navode o stvarnom položaju osoba koje su u potrebi za međunarodnom zaštitom u „sigurnim trećim zemljama“ i da li se propisi na snazi zaista i primenjuju. Pored toga, potrebno je da Kancelarija za azil pri odlučivanju konsultuje objektivne izvore informacija o tim zemljama, a posebno izveštaje UNHCR i drugih relevantnih organizacija.

Drugostepeni postupak

U ovom izveštajnom periodu Komisija za azil je donela nekoliko odluka u predmetima u kojima su tražioce azila zastupali pravници Beogradskog centra za ljudska prava. Neke odluke služile su kao dobar korektiv rada prvostepenog organa, dok druge odluke dovode u pitanje pravilnu interpretaciju definicije sigurne treće zemlje iz ZOA. Iako ZOA predviđa da je sigurna treća zemlja ona kroz koju je tražilac azila prolazio ili u kojoj je boravio *neposredno* pre dolaska u Republiku Srbiju (član 2 stav 1 tačka 11 ZOA), Komisija za azil za azil je poništavala prvostepene odluke, tražeći od Kancelarije za azil da obrazloži zašto i druge zemlje u kojima je tražilac azila boravio ili kroz koje je prolazio nisu kvalifikovane kao sigurne u skladu sa Odlukom Vlade Republike Srbije o utvrđivanju liste sigurnih država porekla i sigurnih trećih država. Tako je Komisija za azil donela je rešenje²⁰ kojim su odbačeni su zahtevi za azil tročlanjoj porodici sa Kube zbog toga što su u Srbiju došli iz Crne Gore. Odlukom Komisije za azil odbijena je žalba i potvrđen stav prvostepenog organa da se Crna Gora nalazi na listi sigurnih trećih zemalja i da tražioci azila tokom postupka nisu dokazali da ona za njih nije sigurna.

S druge strane, u slučaju maloletne F.A. državljanke Kameruna, Komisija za azil donela je rešenje²¹ kojim se usvaja žalba i poništava rešenje Kancelarije za azil kojim je odbačen njen zahtev i predmet se vraća prvostepenom organu na ponovni postupak. Kancelarija za azil je u prvom stepenu odbacila zahtev, smatrajući da su ispunjeni uslovi za primenu člana 33 stav 1 tačka 6, s obzirom da je tražiteljka azila pre dolaska u Srbiju boravila u Turskoj, a zatim i Italiji. Kancelarija je smatrala da se Italija kao članica Evropske unije i potpisnica brojnih međunarodnih instrumenata može smatrati sigurnom trećom zemljom. Rešavajući po žalbi, Komisija za azil je konstatovala da iako bi se moglo zaključiti da Italija predstavlja sigurnu treću zemlju, u ovom slučaju nisu utvrđene sve okolnosti. Komisija je smatrala da prvostepeni organ nije razjasnio sve činjenice kako bi mogao da dođe do ovog zaključka i primeni član 33 stav 1 tačka 6 ZOA.

²⁰ Rešenje Komisije za azil Až-16-1/17 od 5.7. 2017. godine.

²¹ Rešenje Komisije za azil Až-19-1/17 od 19.7.2017. godine.

Prilikom odlučivanja, Komisija se posebno rukovodila činjenicom da se u ovom slučaju radi o maloletnici bez pratnje, koja na osnovu relevantnog međunarodnog prava i zakonskih odredbi predstavlja posebno osetljivu kategoriju lica.

Komisija za azil donela je i rešenje²² kojim se odbija žalba državljana Ruske Federacije, K.O. i njegovog maloletnog sina K.I.,²³ koji su zahtev za azil u Srbiji podneli zbog nepoverenja u politički i pravosudni sistem Ruske Federacije odnosno zbog straha od progona po osnovu političkog mišljenja i pretnji službenika policije.²⁴ Prethodno je Komisija za azil već tri puta vraćala predmet prvostepenom organu koji ponovo nije postupio po njenom nalogu i rešenjem je odbacio zahteve za azil K.O. i K.I., s tim da je ovaj put drugostepeni organ takvu odluku prvostepenog organa potvrdio. Komisija za azil je tako donela rešenje kojim je našla da je Kancelarija za azil pravilno postupila i donela rešenje o usvajanju žalbe u skladu sa članom 33, st. 1, tač. 4 ZOA. Međutim, Komisija za azil je na taj način donela odluku na osnovu pogrešnog i nepotpunog utvrđivanja činjeničnog stanja. Naime, već dva puta je Kancelarija za azil donela odluke kojima se odbijaju zahtevi za azil tražilaca azila, a Komisija je oba navedene odluke ukidala i vraćala na ponovno odlučivanje sa nalogom da prvostepeni organ razmotri i oceni sve dostavljene dokaze. Takođe, Kancelarija za azil je u rešenju koje je potvrdila Komisija, selektivno citirala izveštaj Kancelarije Evropske unije za azil *EASO Country of Origin Report: Russian Federation – State Actors of Protection*, zaobilazeći navode u pogledu bitnih činjenica u ovom slučaju koji nisu išli u prilog donesenoj odluci. Između ostalog, Komisija za azil je to činila u pogledu informacija o visokom stepenu korupcije službenika državnih organa svih nivoa i svih grana vlasti u Rusiji, zatim nalaza o tretmanu pred sudovima u Rusiji prema ljudima koji su progonjeni zbog kritičkih stavova prema vlasti i dr. Takođe, zanemareni su i drugi relevantni izveštaji o stanju ljudskih prava u Rusiji,

²² Rešenje Komisije za azil br. 03/08/4 broj: 26-4916/17 od 30.08.2017. godine.

²³ Videti o ranijem toku postupka u: *Pravo na azil u Republici Srbiji: Izveštaj za period april-jun 2017*, Beogradski centar za ljudska prava, str. 14-15. Dostupno na: http://azil.rs/azil_novi/wp-content/uploads/2017/07/Pravo-na-azil-Periodicni-izvestaj-april-jun.pdf.

²⁴ Za više informacija vidi: *Pravo na azil u Republici Srbiji 2016*, Beogradski centar za ljudska prava, mart 2017, str. 50-51. Dostupno na: <http://www.bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2017/03/Pravo-na-azil-u-Republici-Srbiji-2016-FINAL-za-stampu.pdf>.

kao što je i izveštaj organizacije *Human Rights Watch* pod nazivom *Online and On All Fronts*, u kojem su navedene poražavajuće činjenice u pogledu posledica po pojedince zbog objava podeljenih na društvenim mrežama koje su smatrane uvredljivim po vlast u Rusiji. Zanimarena je i praksa Evropskog suda za ljudska prava u periodu od 2012. do 2017. godine, gde je generisano čak 640 presuda protiv Ruske Federacije u kojima je konstatovana povreda člana 3 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Iz ove statistike može se razumno zaključiti da u Ruskoj Federaciji itekako postoji rizik od kršenja zabrane zlostavljanja, što predstavlja kršenje norme *ius cogens* koja ima apsolutno važenje, a čemu bi tražioci azila bili izloženi u slučaju povratka u Rusku Federaciju.

Ovakva odluka Komisije za azil predstavlja primer loše prakse postupajućeg organa, posebno imajući u vidu da je po nalogu te iste Komisije poništavana odluka prvostepenog organa i vraćana mu na ponovno odlučivanje, a da prvostepeni organ nije postupio po nalogu Komisije. Uloga drugostepenog organa bi trebalo da bude korigujuća i da svojim uputstvima datim prvostepenom organu daje pozitivne smernice u radu, usmeravajući i utičući svojim autoritetom na donošenje pravilnih i zakonitih odluka.

Praksa Upravnog suda

Protiv konačnog rešenja u postupku azila tražilac azila u roku od 30 dana od dostavljanja odluke može podneti tužbu Upravnom sudu. Tužba se može podneti u slučaju kada drugostepeni organ ne donese odluku u propisanom roku (tužba zbog ćutanja uprave). Tužba nema automatsko odložno dejstvo, što znači da ne odlaže izvršenje upravnog akta protiv kojeg je podneta, ali tužilac izuzetno može tražiti odlaganje izvršenja dok traje upravno-sudski postupak.²⁵ Međutim, u praksi odluka Upravnog suda praktično ima suspenzivno dejstvo. Naime, u dispozitivu prvostepenog rešenja određuje izvršnost prvostepene odluke u određenom, često kratkom, roku od dana pravnosnažnosti, a odluka u postupku azila postaje pravnosnažna tek kada o tužbi odluči Upravni sud (ili ukoliko se tužba ne podnese u roku od 30 dana od dostavljanja drugostepene odluke). Ipak, potrebno je eksplicitno propisati da tužba u postupku azila odlaže izvršenje.

Upravni sud doneo je dve važne pozitivne odluke tokom septembra.²⁶ U obe odluke, bilo je reč o državljanima Kube koji su napustili zemlju porekla strahujući od progona po osnovu seksualne orijentacije. Upravni sud je presudom poništio odbijajuću odluku Komisije za azil, i vratio predmet na ponovno rešavanje. Međutim, Upravni sud je u oba predmeta propustio da održi usmenu raspravu, smatrajući da to nije neophodno, iako je reč o tražiocima azila koji su napustili državu porekla strahujući od progona zbog seksualne orijentacije, što su tražioci azila saopštili prilikom usmene rasprave, ali i putem dostave dokaza u postupku azila. Takođe, Upravni sud je propustio i da meritorno reši spor po tužbama, u sporu pune jurisdikcije, što je imao kao mogućnost u skladu sa čl. 43, st. 1 Zakona o upravnim sporovima.²⁷ Uprkos tome, Upravni sud je u obrazloženju presude kojom se poništava odbijajuća odluka drugostepenog organa, naveo da u izvršenju presude, upravni organi, po službenoj dužnosti, treba da utvrde sve okolnosti

²⁵ Član 23 Zakona o upravnim sporovima, *Sl. glasnik RS, 111/09*.

²⁶ Presude Upravnog suda Republike Srbije: 3 U.11867/17 od 7.9.2017. godine i 3 U 11868/17 od 7.9.2017. godine.

²⁷ *Sl. glasnik RS, 111/09*.

i činjenice u skladu sa iznetim shvatanjem Suda, a vezano za pripadnost tužilaca određenoj društvenoj grupi, te da ponovo odluče o njihovom zahtevu za azil.

Pravnici Beogradskog centra, kao punomoćnici tužilaca, dostavili su u postupku azila dokaze kojima se potkrepljuju činjenice o navodima o stanju na Kubi, a u žalbenom postupku i u tužbi, navode i dokaze o nepodobnosti Crne Gore kao sigurne treće zemlje (pošto su tražioci azila boravili na njenoj teritoriji pre nego što su došli u Srbiju), što je Upravni sud i konstatovao u presudi. Upravni sud je tako utvrdio da se Odluka o listi sigurnih trećih zemalja ne može primenjivati automatski, već se mora koristiti izveštaji Kancelarije Visokog komesarijata za izbeglice (UNHCR) o postupanju te države u skladu sa Konvencijom o statusu izbeglica, ali i izveštaji nevladinih organizacija o zaštiti prava izbeglica u toj državi. Na ovaj način, Upravni sud je rezonovao šire nego što je u takvoj situaciji činio Ustavni sud,²⁸ koji je stava da postupajući organ treba da zasniva primenu ZOA u skladu sa izveštajima UNHCR, a u smislu da se zahtev za azil neće odbaciti iako lice dolazi iz sigurne treće države koja je na listi Vlade, ukoliko ta država postupak azila primenjuje na način suprotan Konvenciji o statusu izbeglica. Upravni sud je, u pomenutim presudama, naveo da se i izveštaji nevladinih organizacija o zaštiti prava izbeglica u odnosnoj državi moraju uzeti u obzir prilikom odlučivanja u postupku azila.

Ovako rezonujući, Upravni sud je jasno ukazao organima nižeg stepena u postupku azila, da se i izveštaji nevladinih organizacija moraju takođe uvažavati iz čega sledi da se ne može automatski primenjivati koncept sigurne treće zemlje, već se moraju utvrditi sve činjenice važne za odlučivanje u pravnoj stvari, kako bi se stvorila prava slika stanja u tim zemljama i položaj lica koji traže međunarodnu zaštitu.

²⁸ Odluke Ustavnog suda Republike Srbije: UŽ-1286/2012 od 29.03.2012. godine i UŽ-5331/2012 od 24.12.2012. godine.

Integracija izbeglica u Srbiji

U oblasti uključivanja u društvo tražilaca azila i osoba kojima je odobren azil značajnije promene dogodile su se u oblasti obrazovanja, odnosno uključivanja dece izbeglica i migranata u formalni sistem obrazovanja Republike Srbije. Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja (u daljem tekstu: Ministarstvo prosvete) je maja 2017. godine usvojilo Stručno uputstvo za uključivanje učenika/trazilaca azila u sistem obrazovanja i vaspitanja²⁹ na osnovu kog su vršene pripreme za kadar iz školskih uprava na čijim se teritorijama nalaze centri za azil i prihvatni centri, data uputstva školama za izradu plana podrške učenicima i formirana je Radna grupa za praćenje implementacije Stručnog uputstva.³⁰ Tokom avgusta i septembra obučeno je oko 400 nastavnika iz 9 školskih uprava u čijoj su ingerenciji škole koje su u blizini centara za azil i prihvatnih centara.³¹ Školskim upravama su obezbeđeni mentori-spoljni saradnici koji prate proces i imaju obavezu redovnog izveštavanja o napretku.

Konačno, tokom septembra 2017. godine počelo je uključivanje dece izbeglica i migranata u formalni školski sistem. Deca koja su prethodne godine pohađala nastavu, njih oko 150, su i ove godine ostala u istim školama.³² Prema rečima pomoćnice ministra za predškolsko i osnovno obrazovanje sistem je pripremljen za ulazak 645 dece osnovnoškolskog uzrasta sa teritorije 17 opština u kojima se nalaze centri za azil i prihvatni centri.³³ Za rad sa decom iz ove društvene grupe pripremljeno je oko 400 nastavnika iz 9 školskih uprava koji su dobili detaljnije instrukcije za primenu Stručnog uputstva.³⁴ Ceo

²⁹ Dostupno na: <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2017/06/Obrazovanje-ucenika-izbeglica-trazilaca-azila-u-Srbiji.pdf>.

³⁰ *Mesečni izveštaj o ljudskim pravima migranata, izbeglica i tražioca azila u Srbiji i Makedoniji*, Fondacija Ana i Vlade Divac, avgust 2017.

³¹ *Mesečni izveštaj o ljudskim pravima migranata, izbeglica i tražioca azila u Srbiji i Makedoniji*, Fondacija Ana i Vlade Divac, avgust 2017.

³² *Ibid.*

³³ Rančevi i školski pribor deci migrantima i deci iz socijalno ugroženih porodica, Obrazovanje manjina i ljudska i manjinska prava u obrazovanju, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, septembar 2017. Dostupno na: <http://www.mpn.gov.rs/rancevi-i-skolski-priborom-deci-migrantima-i-deci-iz-socijalno-ugrozenih-porodica/>.

³⁴ *Mesečni izveštaj o ljudskim pravima migranata, izbeglica i tražioca azila u Srbiji i Makedoniji*, Fondacija Ana i Vlade Divac, avgust 2017.

proces je ostvaren u saradnji Ministarstva prosvete, Komesarijata za izbeglice i migracije, Centra za obrazovne politike uz podršku kancelarije UNICEF u Beogradu koja je pomogla u podizanju kapaciteta nastavnog kadra i obezbeđivanju školskog pribora.³⁵ Ministarstvo prosvete je napravilo i spisak dece srednjoškolskog uzrasta koja bi školu upisivala bez prijemnog ispita, ali samo u školama u kojima ima slobodnih mesta nakon drugog kruga upisa uz obrazloženje da srednja škola nije obavezna.³⁶

Imajući u vidu da je prethodnih godina značajno manji broj dece bio uključen u sistem formalnog obrazovanja (oko 150 dece je tokom ove godine) bez systemske pomoći školama, naponi Ministarstva prosvete i partnera tokom druge polovine 2017. godine pokrenuli su proces prilagođavanja obrazovnog sistema novim potrebama, kako bi Srbija ispunila obaveze preuzete ratifikacijom međunarodnih instrumenata, kao i odrednicama nacionalnih zakona, pre svega Zakona o osnovama sistema vaspitanja i obrazovanja. Izveštaj specijalnog predstavnika generalnog sekretara Saveta Evrope za migracije i izbeglice, ambasadora Tomaša Bočeka (u daljem tekstu: Izveštaj) zaključuje da Ministarstvo prosvete ulaže iskrene napore kako bi se deca uključila u škole, navodeći otežavajuće okolnosti, poput nepoznavanja jezika ili nedostatak nastavnika (manjak od oko 350). Takođe, u izveštaju se navodi da nedostatak informacija o primljenim vakcinama među decom ili obezbeđivanje obroka van kolektivnih centara ne sme predstavljati problem u ostvarivanju prava na obrazovanje.³⁷

Izveštaj naglašava da ne postoje nikakvi projekti za učenje srpskog jezika ili druge obrazovne prilike za odrasle, što je veoma bitno imajući u vidu da izbeglice i migranti borave sve duže u Srbiji. Na osnovu prikupljenih informacija, specijalni predstavnik generalnog sekretara Saveta Evrope za migracije i izbeglice predložio je da Savet Evrope

³⁵ Rančevi i školski pribor deci migrantima i deci iz socijalno ugroženih porodica, Obrazovanje manjina i ljudska i manjinska prava u obrazovanju, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, septembar 2017. Dostupno na: <http://www.mpn.gov.rs/rancevi-i-skolski-priborom-deci-migrantima-i-deci-iz-socijalno-ugrozenih-porodica/>.

³⁶ Mesečni izveštaj o ljudskim pravima migranata, izbeglica i tražioca azila u Srbiji i Makedoniji, Fondacija Ana i Vlade Divac, avgust 2017.

³⁷ Report of the fact-finding mission by Ambassador Tomáš Boček, Special Representative of the Secretary General on migration and refugees to Serbia and two transit zones in Hungary, Council of Europe, jun 2017. Dostupno na: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=090000168075e9b2.

da pozove srpske institucije da obezbede obavezno obrazovanje za svako dete i pomogne institucijama ekspertizom kako da prilagode školski sistem i poboljšaju pohađanje nastave, zatim da podrži nadležne institucije u razvijanju programa za učenje jezika za odrasle migrante u skladu sa standardima Saveta Evrope, kao i da pomogne u razvijanju održivih i sveobuhvatnih politika integracije.³⁸

Uključivanje dece izbeglica i migranata u škole je prihvaćeno bez većih problema u lokalnim zajednicama izuzev u Šidu gde su roditelji dali obrazloženje da nemaju ništa protiv da deca migranti idu u školu, ali da ih brine kako će ionako preopterećeni obrazovni sistem u njihovoj zajednici odgovoriti u odnosu na kvalitet obrazovanja njihove dece. Ova situacija je prevaziđena nakon razgovora nadležne školske uprave sa roditeljima i opštinom.

³⁸ *Ibid.*